

УДК 657.37:658.14

ВПЛИВ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Блюс І. І.

здобувачка вищої освіти (першого) бакалаврського рівня,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна

Рябчук О. Г.

кандидат економічних наук, доцент,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8656-6720>

Фальсифікація фінансової звітності це одна з найсерйозніших загроз для нормального функціонування як окремого підприємства, так і цілої економіки держави. Підроблені дані про прибутки, витрати або ж зобов'язання змінюють справжній фінансовий стан і тим самим унеможливають прийняття ефективних управлінських рішень. Наслідки таких дій можуть з'являтися у фінансових збитках, втраті довіри інвесторів, а також негативному впливі на державний бюджет. У сучасних умовах глобалізації та за високої конкуренції надважливим є вчасне виявлення та запобігання фальсифікаціям для забезпечення прозорості усіх процесів, які відбуваються як на підприємстві так і в державі.

У Кримінальному кодексі України фальсифікація фінансової звітності визначена в статті 220-2, яка має назву «Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи». Відповідно до цієї статті під фальсифікацією фінансових документів та звітності розуміється внесення змін до документів або реєстрів бухгалтерського обліку, а також внесення до звітності підприємства завідомо неповних або недостовірних відомостей про угоди, зобов'язання, майно установи або її фінансовий стан [1]. Ці дії можуть включати надання такої інформації Національному банку України, опублікування чи розкриття її в порядку, визначеному законодавством України.

Основними причинами та факторами, які призводять до фальсифікації фінансової звітності підприємства є:

1. Жадібність управлінського персоналу, яка проявляється у завищенні ціни акцій, вартості компанії, нехтуванні почуттям відповідальності та професійною етикою.
2. Відсутність принципів та моральних норм у управлінського та облікового персоналу підприємства.
3. Бажання представити фінансові результати у найвигіднішому світлі для позитивного сприйняття її потенційними партнерами.
4. Конфлікт інтересів між персоналом та власниками підприємства.
5. Прагнення менеджменту виправдати очікування власників, ринку або підтримати репутацію компанії на ринку.
6. Особисті інтереси менеджерів, що залежать від короткострокових фінансових результатів підприємства.
7. Варіативність методів оцінки, ідентифікації та відображення в обліку операцій і подій на підприємстві (наприклад, нарахування амортизації, списання запасів).
8. Глобалізація ринків і складна організаційна структура великих компаній, діяльність яких зосереджена у декількох країнах із різними моделями обліку та нормативно-правовими базами [2].

Усі перелічені фактори вказують на те, що фальсифікація фінансової звітності у більшості випадків має глибокі організаційні та психологічні передумови. Жадібність, конфлікти інтересів та мета представити компанію в кращому світлі призводять до свідомого спотворення даних. Важливо розуміти, що навіть окремі маніпуляційні дії впливають на довіру інвесторів, кредиторів та контролюючих органів. Слід також зазначити, що підприємства вдаються до умисного підроблення фінансової звітності з метою введення в оману її користувачів та отримання переваг на незаконних підставах.

У світовій практиці фальсифікація фінансової звітності часто здійснюється через штучне завищення доходів. Для цього витрати можуть бути перенесені на дочірні компанії, або ж використовуватися розрахунки з фіктивними контрагентами, а також порушуватися принципи визнання доходів і витрат, коли дохід відображається раніше, ніж витрати, які пов'язані з його отриманням. За рахунок таких махінацій компанії створюють ілюзію зростання фінансових результатів підприємства.

Ще одним поширеним способом є заниження витрат, що автоматично призводить до завищення прибутку. Внаслідок таких дій компанія демонструє фінансові показники, які не є дійсними. Ознакою таких викривлень може бути ситуація, коли при відображенні прибутку у фінансовій звітності фактичні грошові потоки залишаються від'ємними.

Також серйозним інструментом маніпуляцій може бути неправильна оцінка активів та зобов'язань. Завищення дебіторської заборгованості чи запасів, а також заниження боргових зобов'язань дає змогу компанії відобразити кращий фінансовий стан, ніж він є в дійсності. У деяких випадках, навпаки, штучне зменшення активів і завищення зобов'язань може спричинити формування фіктивного збитку.

Крім цього, розповсюдженим явищем є маніпуляції з розкриттям інформації. Підприємства цілеспрямовано намагаються уникати прозорості щодо операцій з пов'язаними сторонами, проводять сумнівні транзакції через офшорні компанії або використовують складні схеми інвестування та реорганізації. Такі дії ускладнюють об'єктивну оцінку реального фінансового становища суб'єкта господарювання [3].

Ці незаконні схеми показують, що фальсифікація фінансової звітності має системний характер і може бути реалізована абсолютно різними шляхами. Її головна небезпека полягає у тому, що скривається дійсна діяльність підприємства, а це в свою чергу створює хибне сприйняття інформації щодо економічного становища компанії інвесторами, кредиторами та державними органами. У результаті подібних дій виникає загроза не лише для репутації компанії, а й страждає економічна стабільність держави.

Підприємства, які вдаються до підробки фінансової документації втрачають довіру з боку кредиторів, інвесторів, а також партнерів, це в подальшому ускладнює отримання фінансування та загалом ведення бізнесу. Окрім цього, виявлення незаконних дій часто призводить до адміністративної або ж навіть кримінальної відповідальності та штрафів. У більшості випадків підприємства, які втратили свою репутацію на ринку в довгостроковій перспективі є фінансово нестійкими або взагалі стають банкрутами.

Для держави фальсифікація звітності спричиняє загрозу економічній безпеці: занижені податкові зобов'язання призводять до втрат бюджету, спотворюються статистичні дані, стає складніше регулювати ринок та здійснювати контроль за фінансовими потоками. Найгіршим є те, що поширення таких практик підриває довіру до економічної системи в цілому, стимулює нелегальні схеми та створює умови для масштабного фінансового шахрайства. У підсумку, наслідки фальсифікації виходять далеко за межі окремого підприємства, впливаючи на стабільність фінансової системи держави та інвестиційний клімат.

Вплив фальсифікації фінансової звітності на фінансову безпеку підприємства можна відобразити у наступній таблиці:

Вплив фальсифікації фінансової звітності на фінансову безпеку підприємства

Вид фальсифікації фінансової звітності	Мета фальсифікації	Наслідки	Вплив на фінансову безпеку підприємства
Завищення доходів	Створення ілюзії високої прибутковості, залучення інвесторів	Перекручення показників рентабельності, неправильне планування	Підвищення ризику неплатоспроможності через необґрунтоване розширення діяльності
Заниження витрат	Зменшення податкового навантаження або підвищення чистого прибутку	Формування фіктивного прибутку, приховані борги	Втрата реального контролю за собівартістю і фінансовими потоками
Маніпуляції з активами	Покращення балансових показників, збільшення капіталу	Завищення вартості майна, створення уявної стійкості	Перекручення структури балансу, неможливість оцінити реальний стан активів
Приховування зобов'язань	Показати кращий коефіцієнт ліквідності	Розрив між фактичними і звітними даними про борги	Ризик дефолту, втрата довіри кредиторів
Фіктивні операції та документи	Отримання незаконних вигод, виведення коштів	Викривлення бухгалтерських даних, шахрайські схеми	Пряме зниження фінансової безпеки через втрату ресурсів
Маніпуляції з амортизацією або резервами	Регулювання прибутку між періодами	Невідповідність облікової політики реальним умовам	Втрата достовірності звітності, спотворення оцінки ризиків
Приховування збитків	Збереження позитивного іміджу перед інвесторами	Викривлення фінансового результату, відкладення проблем	Погіршення довгострокової фінансової стабільності
Підроблення підписів та печаток	Легалізація фіктивних угод	Порушення законодавства, кримінальна відповідальність	Репутаційні втрати, санкції, загроза існуванню підприємства

Джерело: розроблено авторами

Таким чином, фальсифікація фінансової звітності:

- руйнує довіру з боку інвесторів, кредиторів та контролюючих органів;
- збільшує ризики банкрутства, втрати репутації та фінансової стабільності;
- зменшує прозорість управління, унеможливує стратегічне планування.

Основними напрямками мінімізації ризиків фальсифікація фінансової звітності можуть бути: впровадження системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту; застосування форензіку для перевірки достовірності звітності; підвищення прозорості фінансової інформації (розкриття повної звітності); впровадження етичного кодексу та системи

корпоративного управління; використання аналітики даних для виявлення аномалій у звітності.

Отже, підсумовуючи слід зазначити, що фальсифікація фінансової звітності має серйозні наслідки як для фінансової безпеки окремих підприємств, так і для економіки держави в цілому. Шахрайства з фінансовими документами можуть проявлятися, зокрема, у ситуаціях, коли прибуток відображається у звітності, а фактичні грошові потоки залишаються від'ємними. Головними чинниками ризику є недосконалість облікових процедур, відсутність належного внутрішнього контролю та загалом можливість умисного впливу на фінансові показники.

Систематизація усіх факторів ризику з облікової точки зору дозволяє визначити механізми, які запобігають або взагалі унеможливають маніпуляції з фінансовими даними. Використання прозорих облікових процедур забезпечує стабільне функціонування підприємства і підвищує довіру до підприємства з боку зацікавлених сторін.

Таким чином, належне застосування облікових стандартів і систем внутрішнього контролю є ключовими аспектами у запобіганні фальсифікацій та зміцненні фінансової безпеки на рівні підприємства й держави.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3299> (дата звернення 19.11.2025).
2. Мізякіна Н. О. Систематизація факторів ризику фальсифікації фінансової звітності: обліковий аспект. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6097/16.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 19.11.2025).
3. Михайлишин Н. П., Будник Л. А. Економічна експертиза достовірності фінансової звітності. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-18-2018.pdf#page%3D972> (дата звернення 15.11.2025).

УДК 631.162

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Боркович В. В.

аспірант

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4969-4697>

Цап В. Д.

кандидат економічних наук, доцент,

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8059-3122>

Сільськогосподарські підприємства функціонують у умовах високої капіталомісткості, значної залежності від сезонності, кліматичних змін та ринкової волатильності. Для України ці виклики посилилися через воєнні дії, руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів і обмеження експорту. У таких умовах питання диверсифікації джерел фінансування та забезпечення доступу до кредитів, грантів, лізингових і страхових механізмів набуває стратегічного значення. Міжнародні фінансові організації розширили присутність в Україні, зокрема Світовий банк, ЄБРР, IFAD та FAO, створивши нові можливості для аграріїв, але